

DOI 10.37491/UNZ.84.18
УДК 342.9

Андрій МОТА¹,
Михайло КОРОЛЬ²

ПРИМУСОВЕ ВИДВОРЕННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ЯК ЗАХІД АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

Досліджуються питання особливостей правового регулювання інституту примусового видворення іноземців та осіб без громадянства як заходу адміністративного примусу вповноваженими державними органами з урахуванням останніх новел у законодавстві. Проведено аналіз адміністративно-правових теоретичних позицій щодо розуміння інституту примусового видворення з території держави нелегальних мігрантів. Наголошується, що зазначена процедура з урахуванням окремих складників правового регулювання цього інституту реалізується у діяльності уповноважених суб'єктів та полягає у видаленні незаконного мігранта за межі території держави та є окремою групою суспільних відносин міграційного характеру. Стверджується, що примусове видворення є дієвим заходом адміністративного примусу, який ви-

¹ доктор юридичних наук, доцент,
начальник кафедри адміністративної діяльності,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький),
atom_75@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0002-0401-3496>.

² кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри адміністративної діяльності,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький),
makking@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0002-2088-6959>.

користується в багатьох країнах світу, і є одним із способів боротьби з правопорушеннями, які вчиняють іноземці та особи без громадянства. Звернуто увагу на недоцільності вживання терміна «адміністративне видворення», яке використовується в Кодексі України про адміністративні правопорушення, оскільки він не відповідає реальному стану речей у законодавстві. Окремо звертається увага на те, що інститут примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі території України спрямований на досягнення результату міграційного правопорядку. Підтримується позиція щодо недопустимості трактування положення про те, що «використання громадянами нелегальних способів виїзду за кордон ставить їх поза рамками соціальної та юридичної захищеності». Робиться наголос на необхідності дотримання під час застосування процедури примусового видворення загальновизнаних принципів захисту прав і свобод людини. Обґрунтовується висновок, що чітке визначення поняття примусового видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства дає можливість законодавчо закріпити єдині процесуальні процедури провадження у вказаних категоріях справ, що, у свою чергу, зніме окремі проблемні питання у службовій діяльності державних органів, що його застосовують.

Ключові слова: примусове видворення, нелегальна міграція, адміністративний примус, іноземці, особи без громадянства.

На сьогодні серед головних завдань системи забезпечення національної безпеки України закріплено положення про здійснення впорядкованого пропуску осіб через державний кордон, встановлення причин та умов, що призводять до порушень законодавства в цій сфері, вжиття відповідними державними органами в межах своїх повноважень дієвих заходів щодо їх усунення. Наша держава, закріпивши в Конституції України її євроінтеграційний курс, стала ще більш відкритою для громадян інших країн. З іншого боку, це стає привабливим для нелегальних мігрантів. Напрямі вирішення цієї проблеми передбачають застосування різноманітних заходів, що пов'язані із усвідомленням невідворотності наявних міграційних процесів і необхідністю реакції держави на окремі протиправні наслідки таких переміщень. Зважаючи на це, комплекс заходів, за допомогою яких передбачено стримування нелегальної міграції, постійно зазнає змін та знаходить свій вияв у різноманітних сферах, але його основою залишається відповідне правове регулювання.

Лише відносно нещодавно вповноважені державні органи почали здійснювати таку діяльність, що пов'язана із застосуванням передбачених законодавством заходів примусу, що спрямовані на скорочення перебування на території нашої країни нелегальних мігрантів — іноземців чи осіб без громадянства. З цією метою законодавець по-новому підійшов до встановлення системи правил, які можуть застосовуватись лише до цієї категорії осіб. Водночас аналіз юридичних норм, що застосовуються під час примусового видворення, дозволяє стверджувати, що стан законодавчого

поля України у сфері боротьби з нелегальною міграцією, закріплює застосування такого примусу, який, крім багатьох інших аспектів, заснований на врахуванні гуманістичних цінностей демократичної держави.

Аналіз результатів затримання нелегальних мігрантів при спробах перетинання державного кордону в період з 2016 по 2020 рік свідчить про збереження високого ризику цієї протиправної діяльності. Щороку органи та підрозділи охорони державного кордону України за незаконне перетинання (спробу) державного кордону в середньому затримували 1,1 тис. правопорушників. Органи міграційної служби щодо нелегальних мігрантів прийняли 4 166 рішень (2019 р. — 12 955, зменшення на 67,8 %), зокрема: 1 134 — про добровільне повернення (2019 р. — 18 зменшення на 77,8 %), з них виконано 3 (2019 р. — 16); 3 954 — про примусове повернення (2019 р. — 12 338, зменшення на 68 %), з яких виконано 3 389 або 85,7 % (2019 р. — 9 254, зменшення на 63,7 %); 208 — про примусове видворення (2019 р. — 599 зменшення на 65,3 %), з яких виконано 166 або 79,8 % (2019 р. — 477 зменшення на 65,2 %) [1].

В Україні дослідженню тих чи тих питань адміністративно-примусової діяльності державних органів присвячені праці О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, В. М. Галунька, І. П. Голосніченка, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, В. І. Курила, Н. Р. Нижник, О. І. Остапенка, М. І. Смоковича, М. М. Тищенко та ін. Що стосується дослідження положень стосовно особливостей здійснення регулювання міграційних процесів, їх організаційно-правового забезпечення, то вони є предметом досліджень Н. П. Бортник, І. К. Василенка, В. В. Зуя, В. Л. Зьолки, С. Ф. Константінова, Ю. Б. Курилюка, О. А. Малиновської, С. О. Мосьондза, В. І. Олефіра, О. І. Піскуна, Ю. І. Римаренка, С. Б. Чеховича. Значний науковий доробок для з'ясування інституту примусового видворення міститься в дисертаційних дослідженнях М. М. Аракелян, І. В. Гули, В. І. Палька, В. В. Половнікова тощо. Окремо слід звернути увагу на дисертаційне дослідження Н. П. Демчик, в якому робиться акцент на дослідженні організаційно-правових сторін функціонування інституту примусового повернення і видворення іноземців та осіб без громадянства органами Державної прикордонної служби України. Однак, зважаючи на зміни в законодавчій базі та організаційно-правовому регулюванні процедури примусового видворення іноземців та осіб без громадянства, дослідження його окремих аспектів залишається актуальним та таким, що вимагає подальшого системного аналізу.

Метою дослідження є з'ясування питання сутності адміністративного примусу під час застосування процедури примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі території України.

Для розуміння сутності та правової природи інституту примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі території України необхідно зупинитись на з'ясуванні сутності зазначеного поняття в українському законодавстві та підходах до його визначення у вітчизняній правовій науці. Насамперед, відзначаємо той факт, що багато досліджень у цій сфері проводилось тоді, коли в українському законодавстві було закріплено поняття «видворення» та не існувало його поділу на категорії «примусове

повернення» та «примусове видворення». Відповідно до положень законодавства та практики його застосування під видворенням розумілося рішення про необхідність залишення відповідною особою території України з подальшим його добровільним виконанням або примусове супроводження іноземців чи осіб без громадянства до державного кордону України під супроводом з обов'язковим його перетином. На думку А. Т. Комзюка, прийняття самого рішення про те, чи є та чи та особа небажаною в Україні, ще не є видворенням, тому що немає елементу примусу, сама процедура розпочинається з того моменту, коли іноземці або особи без громадянства ухиляються від виконання цього рішення, а відповідні органи супроводжують (конвоюють) особу до державного кордону та переправляють їх через нього [3, с. 156].

В. І. Палько, подібно розуміючи зазначену процедуру, вказує, що видворення — це адміністративно-правовий примусовий захід, який полягає у винесенні компетентним органом або судом рішення про позбавлення іноземця чи особи без громадянства права перебувати в Україні із зобов'язанням залишити її межі [4, с. 9].

Іншої думки дотримуються О. Г. Кушніренко і Т. М. Слінько, які стверджують, що видворення за кордон України є адміністративним стягненням, яке застосовується до іноземців та осіб без громадянства, та полягає в залишенні ними меж нашої держави [5, с. 147].

О. М. Бандурка і М. М. Тищенко наголошують, що за певних обставин адміністративне видворення іноземців та осіб без громадянства слід вважати адміністративним запобіжним заходом або заходом адміністративного припинення [6, с. 130–142].

В. Л. Зьолка пропонує вирішити цю колізію шляхом визнання правової природи «видворення з України» та «примусового повернення до країни походження чи третьої країни», які є не адміністративними стягненнями, а заходами попередження протиправних дій іноземців та осіб без громадянства [7, с. 316].

В. І. Олефір, дотримуючись позиції, що примусове видворення є адміністративним стягненням, звертає при цьому увагу на наявність у цій справі втручання адміністративних судів в адміністративно-деліктну сферу. Він звертає увагу на те, що адміністративна юстиція має зовсім інше завдання і, за своїм соціальним призначенням, не може застосовувати стягнення у вигляді примусового видворення осіб за межі території України [8, с. 96].

Можемо спостерігати за наївністю різних поглядів у цьому питанні, зокрема про розуміння віднесення примусового видворення іноземців та осіб без громадянства або до заходів адміністративного попередження, або до заходів припинення, або до адміністративних стягнень. Тому чітке визначення поняття примусового видворення іноземців та осіб без громадянства та його місця в системі заходів адміністративного примусу дасть можливість розробити єдині погляди на сутність цього інституту та особливості процесуальних процедур провадження в таких справах.

Слід зазначити, що вихідним для дослідження питання про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства за межі території Ук-

раїни є положення ст. 24 КУпАП, де встановлено, що законодавством України може бути застосовано адміністративне видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства, які вчинили грубі адміністративні порушення правопорядку [9]. Однак навіть поверхневий аналіз статей КУпАП дає право стверджувати, що в ньому ні прямо, ні опосередковано не передбачено складів адміністративних правопорушень, за які може застосовуватись таке стягнення.

Підтримуємо позицію тих дослідників, які, вказуючи на те, що ч. 3 ст. 24 КУпАП дає вказівку на застосування до іноземців та осіб без громадянства адміністративного видворення їх за межі території України, але водночас вони зазначають, що чинність відповідного положення опосередковується нормами Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [10, с. 302].

Варто наголосити, що розглянуті думки були сформовані до закріплення у законодавстві України, що врегульовує правовий статус іноземців та осіб без громадянства [11], поняття «примусове видворення», а стан справ на сьогодні у цій сфері правового регулювання розглядуваних нами відносин проаналізовано на недостатньому рівні, а в окремих випадках – фрагментарно.

Слід зауважити, що, окрім положень законодавства України про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, де передбачені безпосередні підстави примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі території України, іншим законодавчим актом, який передбачає застосування відповідної процедури, є положення ч.ч. 2 і 3 ст. 13 Закону України «Про імміграцію», де наголошено, що у випадку скасування в особи дозволу на постійне перебування (імміграції) в Україні та відмови її виїхати з України протягом місяця з дня отримання копії такого рішення зазначена особа підлягає видворенню в передбаченому законодавством України порядку [12].

О. В. Кузьменко, провівши аналіз положень законодавства України про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, робить висновок, що процедури добровільного повернення іноземних громадян та осіб без громадянства в країну походження або третю країну, їх примусового повернення та примусового видворення зазначених осіб є спеціалізованими видами відповідальності. Одночасно, на підставі проведеного дослідження сутності цих інститутів, вона зазначає, що застосування таких видів примусу викликає певні питання. Вони стосуються, насамперед, особливостей існування, застосування та зіставлення примусового видворення іноземних громадян та осіб без громадянства в країну походження або третю країну з існуванням та застосуванням процедури адміністративного видворення [13, с. 93-94].

Зважаючи на викладені вище положення, констатуємо, що правило_ або найбільш повно сутність примусового видворення сформована в Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства, де під терміном «примусове видво-

рення» розуміється система адміністративно-правових заходів, що спрямована на примушування іноземців та осіб без громадянства залишити територію України проти їхньої волі й бажання [14].

Проаналізувавши питання з'ясування сутності поняття «примусове видворення», можемо вказати на його беззаперечну приналежність до заходів адміністративного примусу, що мають на меті припинення адміністративних правопорушень, у нашому випадку — в міграційній сфері, і є таким правовим інститутом, що визнається законодавцем як захід відповідальності, проте не наділений ознаками адміністративного стягнення.

Отже, враховуючи принцип законодавчої презумпції, вихідним пунктом для дослідження правової природи примусового видворення, відмежування примусового видворення від інших заходів впливу, розроблення пропозицій щодо застосування відповідного поняття як у законодавстві, так і його термінологічному застосуванні, постає питання з'ясування його місця в одній з фундаментальних адміністративно-правових категорій — адміністративному примусі.

У Юридичній енциклопедії з цього приводу зазначено, що видворення іноземців та осіб без громадянства — попереджувальний адміністративно-примусовий захід, спрямований на припинення протиправних дій або запобігання таким з боку іноземців та осіб без громадянства на території України [15, с. 87].

Слід зазначити, що термін «примусове видворення» загалом має примусовий відтінок, а рішення про його застосування та безпосередні дії щодо його реалізації може здійснити лише інша особа, — неможливо видворити самого себе. Принаймні українська тезаурусна лексика пояснює його значення, як «примусити залишити певну місцевість».

Аналіз юридичних фактів, визначених законодавцем як «примусове видворення» іноземців та осіб без громадянства, свідчить про те, що дії відповідних органів та посадових осіб мають адміністративний характер за своєю сутністю і є специфічною процедурою, що встановлена законодавством України про правовий статус іноземців та осіб без громадянства.

Слід зауважити, що рішення про примусове видворення приймаються в односторонньому порядку уповноваженими особами:

- а) органів міграційної служби;
- б) органів охорони державного кордону;
- в) Служби безпеки України.

Коментуючи відповідні положення, В. М. Галуцько зазначає, що віднесення застосування примусового видворення до компетенції відповідних правоохоронних органів відбувається тому, що в законодавстві немає чіткості стосовно того, скоєння яких саме правопорушень може потягнути за собою застосування цього заходу [16, с. 74].

Ці структури належать до системи органів виконавчої влади, які здійснюють управління в межах відведеної для них сфери державного управління, тобто виконують виконавчі та розпорядчі функції. Виконання таких функцій також включає наявність у них повноважень щодо примусового видворення іноземців та осіб без громадянства.

Варто зазначити, що на іноземців та осіб без громадянства, до яких застосовано процедуру примусового видворення за межі території України, може бути, крім всього іншого, накладено обмеження стосовно заборони подальшого в'їзду в Україну строком на три роки. Отже, законодавець передбачає, що, крім передбачених заходів до таких осіб в адміністративному порядку може бути застосований інший примусовий захід.

Визначення правової природи та мети примусового видворення іноземців та осіб без громадянства, окрім всього, дає нам змогу розробити уніфіковані стандарти (алгоритми) цієї процедури для тих чи тих ситуацій, тим самим усунути певні проблеми у протидії нелегальній міграції, забезпеченні прав та свобод іноземців та осіб без громадянства, до яких застосовується відповідна процедура.

Ми погоджуємося з позицією Ю. Б. Курилюка, який, обговорюючи твердження про те, що «використання громадянами незаконних засобів в'їзду за кордон ставить їх поза рамками соціально-правового захисту», наголошує, що така позиція суперечить усім загальноприйнятим принципам у сфері захисту прав і свобод людини [17, с. 73].

На нашу думку, слід зазначити, що примусове видворення здійснюється після виконання накладеного на особу стягнення і тому також є заповідним заходом проти нових правопорушень (в міграційній сфері) зі сторони іноземців та осіб без громадянства. Так, ст. 30 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» дозволяє примусове видворення іноземців та осіб без громадянства з України у таких випадках:

а) невиконання в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення;

б) наявність обґрунтованих підстав вважати, що така особа ухиляється від виконання такого рішення, крім випадків затримання іноземця або особи без громадянства за незаконне перетинання державного кордону України поза пунктами пропуску через державний кордон України та їх передачі прикордонним органам суміжної держави (застосування процедури реадмісії) [11].

Тобто за правопорушення в міграційній сфері, вчинені іноземцями або особами без громадянства, примусове видворення повинно застосовуватися як додаткове адміністративне стягнення. Проте у ст. 25 КУпАП передбачено, що як основне та додаткове адміністративне стягнення можуть бути застосовані лише оплатне вилучення та конфіскація предметів з компенсацією. Усі інші адміністративні стягнення є лише основними.

Крім того, метою розглядуваного нами заходу є припинення протиправних дій іноземців та осіб без громадянства, мета ж адміністративного стягнення згідно зі ст. 23 КУпАП, насамперед, полягає у покаранні правопорушників, вихованні в них законслухняного духу та запобігання вчинення ними нових протиправних дій. Адміністративні стягнення накладаються на правопорушників додатково до встановлених щодо них обмежень, тобто протягом одного року особа вважається підданою адміністративному стягненню. У свою чергу, примусове видворення іноземців та осіб без громадянства не тягне зазначених наслідків.

У проведеному Н. П. Демчик дослідженні зазначається, що аналогічне розуміння цієї процедури (як примусового заходу) стоїть на першому місці серед персоналу Держприкордонслужби України. У результаті 61,7 % опитаних військовослужбовців у своїх відповідях на запитання анкети точно визначили превентивний та стримувальний характер примусового видворення. Лише 34 % респондентів вважали примусове видворення адміністративним стягненням, незважаючи на те, що воно ґрунтувалося на положеннях ст. 24 КУпАП [2, с. 87]. Зазначені результати анкетування підтверджують тезу про те, що примусове видворення — це один із заходів адміністративно-правового примусу, який не слід прирівнювати до стягнень.

Метод примусу в системі публічного адміністрування є найжорсткішим засобом впливу на діяльність державного управління і, як правило, застосовується в поєднанні з іншими засобами. Слід зазначити, що правовій природі та особливостям адміністративного примусу приділено велику увагу в юридичній літературі [3; 18]. Проте єдиного визначення поняття «адміністративний примус» на сьогодні ні в українському адміністративному праві на теоретичному рівні, ні в чинному законодавстві немає.

Серед українських вчених-адміністративістів щодо цього питання немає єдиної думки через розбіжність поглядів на деякі ознаки адміністративного примусу. Зокрема, М. Г. Шулґа вважає, що його застосування є результатом здійснення функцій державної влади, яка є виключною прерогативою державної виконавчої влади, зазначаючи, що в окремих випадках цим повноваженням користуються суди, а іноді — й громадські організації та їх уповноважені представники [19, с. 163].

С. Л. Дембіцька пов'язує застосування заходів адміністративного примусу лише із здійсненням адміністративних проступків [20, с. 121].

З позицій загальних підходів до розуміння адміністративного примусу — це система засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у межах закону, забезпечення правопорядку й законності [19, с. 164]. У наукових джерелах, що стосуються адміністративного права, заходи адміністративного примусу традиційно поділяються на три групи: адміністративно-попереджувальні заходи (адміністративне попередження); запобіжні адміністративні заходи (адміністративне припинення); заходи відповідальності за порушення нормативних положень (адміністративні стягнення) [19, с. 164].

Застосування адміністративного примусу завжди поєднується з широким використанням різноманітних виховних засобів, з активним формуванням правосвідомості та нетерпимості до антигромадської поведінки.

Адміністративний примус переслідує три мети:

- 1) попередження різноманітних антигромадських виявів і запобігання виникненню певних протиправних ситуацій;
- 2) припинення протиправних дій, що почалися або здійснюються, забезпечення провадження у справах про адміністративні проступки;
- 3) покарати винних.

На основі загальноприйнятих теоретичних положень приходимо до висновку, що серед основних ознак адміністративного примусу, що характерні для процедури примусового видворення іноземців та осіб без громадянства, можна виділити такі:

1) вид державного примусу, що використовується у визначеній (міграційній) сфері державного управління; основою його застосування є норми і матеріального, і процесуального права;

2) застосування заходів адміністративного примусу в цій ситуації є способом здійснення влади;

3) право застосовувати заходи адміністративного примусу мають не всі представники публічної адміністрації, а лише ті, кому таке право надано законом;

4) у зазначеній категорії справ цей примус застосовується представниками не дисциплінарної, а функціональної влади за відсутності ознак підпорядкування;

5) застосовується у формі визначених законодавством обмежень прав і свобод лише іноземців та осіб без громадянства у випадках, прямо передбачених чинним законодавством;

6) за примусового видворення адміністративний примус реалізується за допомогою таких заходів, як: психологічний, фізичний, матеріальний чи інший правовий вплив на свідомість і поведінку іноземців та осіб без громадянства, а також в окремих випадках — організаційний вплив на інших осіб (які їх приймають, беруть на поруки тощо);

7) за примусового видворення адміністративний примус має свою процесуальну форму, здійснюється засобами та методами правоохоронної діяльності;

8) адміністративний примус за примусового видворення переслідує різні завдання, такі як: припинення адміністративних правопорушень, попередження скоєння інших правопорушень у міграційній сфері, забезпечення застосування до іноземців та осіб без громадянства відповідних заходів, що передбачені законодавством.

Отже, можемо стверджувати, що застосування до іноземців та осіб без громадянства процедури примусового їх видворення за межі території України врегульовано нормами Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». У КУпАП — мова йде про адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок, але застосування цього інституту вповноваженими державними органами опосередковано відбувається відповідно до порядку та підстав, що закріплені в законодавстві України про правовий статус іноземців та осіб без громадянства. У силу цього чітко визначення поняття «примусове видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства» дає можливість законодавчо закріпити єдині процесуальні процедури провадження у вказаних категоріях справ, що, у свою чергу, зніме окремі проблемні питання у службовій діяльності державних органів, що його застосовують. Враховуючи викладене, можна стверджувати, що примусове видворення іноземців і осіб без громадянства за межі України не можна віднести до адміністративних

стягнень, оскільки мова йде про припинення протиправної поведінки, через що примусове видворення не може бути чимось іншим, крім заходу адміністративного припинення, що застосовується відповідними вповноваженими державними органами. Така діяльність повинна розглядатись як функціонування правового інституту примусового видворення, що становить визначену сукупність матеріальних і процесуальних норм, які спрямовані на регулювання однорідних суспільних відносин у сфері міграції та стосується застосування до іноземців та осіб без громадянства взаємопов'язаних заходів адміністративного примусу, що спрямовані на примушування їх до залишення території України.

Список використаних джерел

1. Міграційний профіль України за 2020 рік. Державна міграційна служба України, 2021. 138 с. *Державна міграційна служба України*. URL : <https://bit.ly/3Opn7Bl>.
2. Демчик Н. П. Правовий інститут примусового повернення і видворення іноземців та осіб без громадянства органами Державної прикордонної служби України. Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Хмельницький, 2021. 226 арк.
3. Колзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
4. Палько В. І. Адміністративно-правове регулювання видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2005. 20 с.
5. Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Права і свободи людини та громадянина. Харків : Факт, 2001. 440 с.
6. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес. Київ : Літера ЛТД, 2002. 288 с.
7. Золька В. Л. Охорона національних інтересів України у прикордонній сфері (адміністративно-правовий аспект). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2015. 672 с.
8. Олефір В. І. Оптимізація адміністративно-правового механізму видворення іноземців: проблеми теорії та практики адміністративної юрисдикції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2015. Вип. 2. С. 93–97.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073–Х. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/2vFWMeo>.
10. Адміністративне право України. Повний курс / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
11. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Закон України від 22.09.2011 р. № 3773–VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3lh81zP>.
12. Про імміграцію. Закон України від 07.06.2001 р. № 2491–III. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3aZKOMY>.
13. Кузьменко О. Адміністративне та примусове видворення: помилка законодавця чи запровадження нових інститутів? *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 1. С. 92–100.

14. Інструкція про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства. Затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України від 23.04.2012 р. № 353/271/150. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3qME1Nl>.
15. Юридична енциклопедія / ред. Ю. С. Шемшученко [та ін.] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1. 768 с.
16. *Галунько В. М.* Видворення нелегальних мігрантів за межі України як засіб протидії нелегальній міграції. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Юридичні науки*. 2015. Вип. 4, Т. 2. С. 73–75.
17. *Курилюк Ю. Б.* Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика). Київ : Дакор, 2020. 446 с.
18. *Коломєць Т. О.* Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації. Запоріжжя : Поліграф, 2004. 404 с.
19. Адміністративне право України / за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
20. *Дембіцька С. Л.* Адміністративний примус як беззаперечний метод здійснення державної влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 31, Т. 2. С. 121–124.

Надійшла до редакції 12.11.2021

Andrii MOTA,
Mykhailo KOROL

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

Forced Expulsion of Foreigners and Stateless Persons as a Measure of Administrative Coercion

The questions of legal regulation of the legal institute of forced expulsion of foreigners and stateless persons as a measure of administrative coercion by the authorized state bodies, taking into account recent innovations in the legislation, are studied. The analysis of administrative and legal theoretical positions on the understanding of the institute of forced expulsion of illegal migrants from the territory of the state is carried out. It is noted that this procedure, taking into account individual components of the legal regulation of this institute is implemented in the activities of authorized subjects and consists in the removal of an illegal migrant outside the territory of the state and is a separate group of social relations of migratory nature. It is argued that forced expulsion is an effective measure of administrative coercion, which is used in many countries of the world, and is one of the ways to combat offenses committed by foreigners and stateless persons. Attention is drawn to the inappropriateness of the use of the term «administrative expulsion», which is used in the Code of Administrative Offences of Ukraine, because it does not correspond to the actual state of affairs in the legislation. Separately, attention is drawn to the fact that the institute of forced deportation of foreigners and stateless persons outside the territory of Ukraine is aimed at achieving the result of migration law and order. The position on the inadmissibility of interpreting the provision that «the use by citizens of illegal ways of departure abroad puts them outside the social and legal protection» is supported, and emphasis is placed on the need to comply with generally recognized principles of human rights and freedoms in the application of forced expulsion procedures. The conclusion that a clear definition

of the concept of forced deportation of foreigners and stateless persons from Ukraine allows to legislate uniform procedural procedures for proceedings on these categories of cases, which in turn will eliminate certain problematic issues in the service activities of public authorities, which apply it.

Keywords: *forced expulsion, illegal migration, administrative coercion, foreigners, stateless persons.*